

مسائل هبه (بخشی)

«هبه» آن است که انسان چیزی را که ملک خود اوست به رایگان ملک دیگری کند و به او ببخشد.

(مسئله ۱) در هبه صیغه خاصی لازم نیست و اگر هبه کننده مال خود را به قصد هبه به

کسی بدهد و او هم به همین قصد بپذیرد صحیح است.

(مسئله ۲) در هبه چند شرط معتبر است:

۱ و ۲- بالغ و عاقل باشد.

۳ و ۴- سفیه نباشد؛ یعنی از کسانی نباشد که مال خود را در کارهای بیهوده مصرف می کنند. و نیز توسط حاکم شرع از تصرف در اموالش منع نشده باشد.

۵- مالک یا صاحب اختیار چیزی باشد که می خواهد هبه کند، پس بخشش مال دیگری بدون اجازه او صحیح نیست.

۶- از روی قصد و اختیار ببخشد، پس اگر هبه کننده از روی اکراه یا اجبار هبه کند صحیح نیست.

(مسئله ۳) کسی که چیزی به او بخشیده می شود اگر صغیر یا دیوانه باشد قبول خود او

کافی نیست، بلکه باید ولی او هبه را از طرف او بپذیرد.

(مسئله ۴) در هبه علاوه بر پذیرش، تحویل گرفتن آن مال هم لازم است، پس تا

هنگامی که آن را تحویل طرف نداده ملک او نشده است. و برای صغیر و دیوانه ولی آنها باید تحویل بگیرد و اگر خود ولی بخواهد چیزی را به آنها ببخشد کافی است خودش قصد تحویل گرفتن برای آنها را بنماید.

(مسئله ۵) لازم نیست پس از هبه فوراً جنس را تحویل دهد، بلکه هر گاه جنس را به

طرف تحویل دهد ملک او می شود و اگر هبه کننده پیش از تحویل دادن بمیرد یا فاقد شرایط شود هبه باطل می شود و مال به ورثه هبه کننده منتقل می شود، همچنین است اگر کسی که به او هبه شده پیش از تحویل گرفتن بمیرد.

(مسئله ۶) هبه عقد جایز است و هر یک از دو طرف می توانند آن را به هم بزنند، هر

چند بهتر است هبه کننده چیزی را که بخشیده از آن چشم پوشد و هبه را هم به هم نزنند. و در پنج مورد هبه کننده نمی تواند هبه را به هم بزند:

۱- در برابر هبه ای که کرده چیزی، هر چند کم، از طرف گرفته باشد، خواه گرفتن عوض در بخشش شرط شده باشد یا طرف خودش آن را در مقابل بخشش به بخشنده پردازد.

۲- آن چیز را «قربه إلی الله» بخشیده باشد.

۳- بخشش به یکی از خویشان متعارف باشد و بنا بر احتیاط واجب اگر زن و شوهر هم چیزی را به یکدیگر هبه کنند آن را به هم نزنند.

۴- مالی که بخشیده به حال خود باقی نمانده باشد، به عنوان مثال همه یا بعضی از آن به طور کلی تلف شده یا صورت آن کلاً تغییر کرده باشد، مانند نانی که خورده یا پارچه ای که دوخته شده باشد و یا اینکه آن را به دیگری منتقل کرده باشد.

۵ - یکی از دو طرف هبه بمیرد، پس اگر هبه کننده پس از تحویل دادن بمیرد بنا بر احتیاط واجب وارثان او نمی توانند هبه را پس بگیرند و اگر طرف بمیرد مال به ورثه او منتقل می شود و بنا بر احتیاط واجب هبه کننده نمی تواند آن را پس بگیرد.

(مسأله ۷) اگر انسان از کسی طلب داشته باشد می تواند گذشت کند و قبول بدهکار شرط نیست و در این صورت دیگر نمی توان آن را به هم بزند.

(مسأله ۸) هبه کننده می تواند در مقابل چیزی که می بخشد عوضی قرار دهد و از طرف بگیرد و به آن «هبه معوضه» می گویند. و لازم نیست عوض آن عین و جنس باشد، بلکه می تواند هر کاری را که نفع آن به شکلی به بخشنده می رسد عوض هبه قرار دهد، مثلاً در مقابل هبه طلبی را که طرف از هبه کننده دارد ببخشد یا کار مشروعی را برای او انجام دهد.

(مسأله ۹) کسی که هبه را قبول می کند چنانچه شرطی بر عهده او نهاده شود بنا بر احتیاط باید به آن عمل نماید، بنابراین اگر هبه کننده چیزی را به کسی ببخشد به شرط آنکه او هم چیزی را به او هبه کند، بنا بر احتیاط باید طرف به آن شرط عمل نماید و چنانچه از آن امتناع کند و یا عمل به آن ممکن نباشد بخشنده می تواند هبه را به هم بزند.

(مسأله ۱۰) جهیزیه ای که پدر و مادر به دختر می دهند اگر به واسطه صلح یا بخشش ملک او نموده باشند نمی توانند از او پس بگیرند، ولی اگر ملک او نکرده باشند پس گرفتن آن مانعی ندارد، همچنین است حکم جواهرات یا چیزهای دیگری که شوهر برای همسر خود تهیه می کند یا پدر به فرزند خود می دهد.